॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥प्रथमः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां षष्ठमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

प्राचीनंवꣳशं करोति देवमनुष्या दिशो व्यभजन्त प्राचीं देवा दक्षिणा पितरः प्रतीचीम्मनुष्या उदीचीꣳ रुद्रा यत्प्राचीनंवꣳशं करोति देवलोकमेव तद्यजमान उपावर्तते परि श्रयत्यन्तर्हितो हि देवलोको मनुष्यलोका-न्नास्माल्लोकाथ्स्वेतव्यमिवेत्याहुः को हि तद्वेद यद्यमुष्मिंल्लोके-ऽस्ति वा न वेति दिक्ष्वतीकाशान्करोति (१)

उभयोर्लोकयोरभिजित्यै केशश्मश्रु वपते नखानि नि कृन्तते मृता वा एषा त्वगमेध्या यत्केशश्मश्रु मृतामेव त्वचममेध्यामपहत्य यज्ञियो भूत्वा मेधमुपैत्यङ्गिरसः सुवर्गं लोकं यन्तोऽफ्सु दीक्षातपसी प्रावेशयन्नफ्सु स्नाति साक्षादेव दीक्षातपसी अव रुन्द्धे तीर्थे स्नाति तीर्थे हि ते ताम्प्रावेशयन्तीर्थे स्नाति (२)

तीर्थमेव समानानां भवत्यपोऽश्नात्यन्तरत एव मेध्यो

भवति वासंसा दीक्षयति सौम्यं वै क्षौमं देवतया सोमंमेष देवतामुपैति यो दीक्षंते सोमंस्य तनूरंसि तनुवं मे पाहीत्याह स्वामेव देवतामुपैत्यथो आशिषंमेवैतामा शांस्तेऽग्नेस्तूषाधानं वायोर्वातपानंम्पितृणान्नीविरोषंधीनाम्प्रघातः (३)

आदित्यानां प्राचीनतानो विश्वेषां देवानामोतुर्नक्षंत्राणामतीक एतथ्संर्वदेवत्यं यद्वासो यद्वासंसा दीक्षयंति सर्वाभिरेवैनं देवताभिर्दीक्षयति बहिःप्रांणो वै मंनुष्यंस्तस्याशंनं प्राणोऽश्नाति सप्रांण एव दीक्षत आशितो भवति यावांनेवास्यं प्राणस्तेनं सह मेधमुपैति घृतं देवानाम्मस्तुं पितृणान्निष्पंक्कम्मनुष्यांणान्तद्वै (४)

एतथ्संर्वदेवत्यं यन्नवंनीतं यन्नवंनीतेनाभ्यङ्क्ते सर्वा एव देवताः प्रीणाति प्रच्युंतो वा एषोऽस्माल्लोकादगंतो देवलोकं यो दीक्षितोऽन्तरेव नवंनीतन्तस्मान्नवंनीतेनाभ्यंङ्क्ते-ऽनुलोमं यजुंषा व्यावृत्त्या इन्द्रो वृत्रमंहन्तस्यं कनीनिंका परांपतत्तदाञ्जनमभवद्यदाङ्क्ते चक्षुंरेव भ्रातृंव्यस्य वृङ्क्ते दक्षिंणम्पूर्वमाङ्क्ते (५)

स॒व्यꣳ हि पूर्व॑म्मनु॒ष्या॑ आ॒ञ्जते॒ न नि धा॑वते॒ नीव॒ हि म॑नु॒ष्या॑ धाव॑न्ते॒ पञ्च॒ कृत्व॒ आङ्क्ते॒ पञ्चा॑क्षरा प॒ङ्क्तिः पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञो य॒ज्ञमे॒वाव॑ रुन्द्धे॒ परि॑मित॒माङ्क्तेऽप॑रिमित॒ꣳ हि म॑नु॒ष्या॑ आ॒ञ्जते॒ सतू॑ल॒याङ्क्तेऽप॑तूलया॒ हि म॑नु॒ष्या॑ आ॒ञ्जते॒ व्यावृ॑त्त्यै॒ यदप॑तूलयाञ्जी॒त वज्र॑ इव स्या॒थ्सतू॑ल॒याङ्क्ते॑ मित्र॒त्वाय॑ (६)

इन्द्रो॑ वृ॒त्रम॑ह॒न्थ्सोऽ३॒ पोऽ३॒ भ्य॑म्रियत॒ तासां॒ यन्मेध्यं॑ य॒ज्ञिय॒ꣳ सदे॑व॒मासी॒त्तदपोद॑क्राम॒त्ते द॒र्भा अ॑भव॒न् यद्द॑र्भपुञ्जी॒लैः प॒वय॑ति॒ या ए॒व मेध्या॑ य॒ज्ञिया॒ः सदे॑वा॒ आप॒स्ताभि॑रे॒वैन॑म्पवयति॒ द्वाभ्यां॑ पवयत्यहोरा॒त्राभ्या॑मे॒वैन॑म्पवयति त्रि॒भिः प॑वयति॒ त्रय॑ इ॒मे लो॒का ए॒भिरे॒वैन॑ लो॒कैः प॑वयति प॒ञ्चभि॑ः (७)

प॒व॒य॒ति॒ पञ्चा॑क्षरा प॒ङ्क्तिः पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञो य॒ज्ञायै॒वैन॑म्पवयति ष॒ड्भिः प॑वयति॒ षड्वा ऋ॒तव॑ ऋ॒तुभि॑रे॒वैन॑म्पवयति स॒प्तभि॑ः पवयति स॒प्त छन्दा॑ꣳसि॒ छन्दो॑भिरे॒वैन॑म्पवयति न॒वभि॑ः पवयति॒ नव॒ वै पुरु॑षे प्रा॒णाः सप्रा॑णमे॒वैन॑म्पव-य॒त्येक॑वि॒ꣳशत्या पवयति॒ दश॒ हस्त्या॑ अ॒ङ्गुल॑यो॒ दश॒ पद्या॑ आ॒त्मैक॑वि॒ꣳशो यावा॑ने॒व पुरु॑ष॒स्तमप॑रिवर्गम् (८)

प॒व॒य॒ति॒ चि॒त्पतिं॑स्त्वा पुना॒त्वित्या॑ह॒ मनो॒ वै चि॒त्पति॒र्मन॑सै॒वैन॑म्पवयति वा॒क्पतिं॑स्त्वा पुना॒त्वित्या॑ह वा॒चैवैन॑म्पवयति दे॒वस्त्वा॑ सवि॒ता पु॑ना॒त्वित्या॑ह सवि॒तृप्र॑सूत ए॒वैन॑म्पवयति॒ तस्य॑ ते पवित्रपते प॒वित्रे॑ण॒ यस्मै॒ कम्पु॒ने तच्छ॑केय॒मित्या॑हा॒शिष॑मे॒वैतामा शा॑स्ते॥ (९)

अ॒ती॒का॒शान्क॑रो॒त्यवे॑शयन्ती॒र्थे स्नाति प्रघा॒तो म॑नु॒ष्या॑णा॒न्तद्वा आङ्क्ते मित्र॒त्वाय॑ प॒ञ्चभि॒रप॑रिवर्गम॒ष्टाच॑त्वारि॒ꣳशच्च॑॥ [१]

याव॑न्तो॒ वै दे॒वा य॒ज्ञायापु॑नत॒ त ए॒वाभ॑व॒न् य ए॒वं वि॒द्वान् य॒ज्ञाय॑ पुनी॒ते भव॑त्ये॒व ब॒हिः प॑वयि॒त्वान्तः प्र पा॑दयति मनुष्यलो॒क ए॒वैन॑म्पवयि॒त्वा पू॒तन्दे॑वलो॒कम्प्र ण॑य॒त्यदी॑क्षित॒ एक॒याहु॒त्येत्या॑हुः स्रु॒वेण॒ चत॑स्रो जुहोति दीक्षित॒त्वाय॑ स्रु॒चा प॑ञ्च॒मीं पञ्चा॑क्षरा प॒ङ्क्तिः पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञो य॒ज्ञमे॒वाव॑ रुन्द्ध॒ आकू॑त्यै प्र॒युजे॒ऽग्नये॑ (१०)

स्वाहेत्या॒हाकू॑त्या॒ हि पुरु॑षो य॒ज्ञम॒भि प्र॑यु॒ङ्क्ते यजे॒येति॑ मे॒धाये॒ मन॑से॒ऽग्नये॒ स्वाहेत्या॑ह मे॒धया॒ हि मन॑सा॒ पुरु॑षो य॒ज्ञम॑भि॒गच्छ॑ति॒ सर॑स्वत्यै पू॒ष्णेऽग्नये॒ स्वाहेत्या॑ह॒ वाग्वै सर॑स्वती पृथि॒वी पू॒षा वा॒चैव पृ॑थि॒व्या य॒ज्ञम्प्र यु॑ङ्क्त॒ आपो॑

देवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुव इत्याह या वै वर्ष्यास्ताः (११)

आपो देवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुवो यदेतद्यजुर्न ब्रूयाद्दिव्या आपोऽशान्ता इमल्लोँकमा गच्छेयुरापो देवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुव इत्याहास्मा एवैना लोकाय शमयति तस्माच्छान्ता इमल्लोँकमा गच्छन्ति द्यावापृथिवी इत्याह द्यावापृथिव्योर्हि यज्ञ उर्वन्तरिक्षमित्याहान्तरिक्षे हि यज्ञो बृहस्पतिर्नो हविषा वृधातु (१२)

इत्याह ब्रह्म वै देवानाम्बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्मै यज्ञमव रुन्द्धे यद्ब्रूयाद्विधेरिति यज्ञस्थाणुमृच्छेद्बृधात्वित्याह यज्ञस्थाणुमेव परि वृणक्ति प्रजापतिर्यज्ञमसृजत सोऽस्माथ्सृष्टः परा ऽइथ्स प्र यजुरब्लीनात्प्र साम तमृगुदयच्छद्यदृगुदयच्छत्तदौद्ब्रह्णस्यौद्ब्रह्णत्वमृचा (१३)

जुहोति यज्ञस्योद्यत्या अनुष्टुप्छन्दसामुदयच्छदित्याहुस्तस्मा जुहोति यज्ञस्योद्यत्यै द्वादश वाथ्सबन्धान्युदयच्छन्नित्याहुस्तस्मा दीक्षयन्ति सा वा एषर्गनुष्टुग्वागनुष्टुग्यदेतयर्चा दीक्षयति वाचैवैनꣳ सर्वया दीक्षयति विश्वे देवस्य नेतुरित्याह

सावि॒त्र्येतेन॒ मर्तो॑ वृणीत स॒ख्यम् (१४)

इत्या॑ह पितृदेव॒त्यै॑तेन॒ विश्वे॑ रा॒य इ॑षुध्य॒सीत्या॑ह वैश्वदे॒व्येतेन॑ द्यु॒म्नं वृ॑णीत पु॒ष्यस॒ इत्या॑ह पौ॒ष्ण्येतेन॒ सा वा ए॒षर्ग्स॑र्वदेव॒त्या॑ यदे॒तय॒र्चा दी॒क्षय॑ति॒ सर्वा॑भिरे॒वैनं॑ दे॒वता॑भिर्दीक्षयति स॒प्ताक्ष॑रम्प्रथ॒मम्प॒दम॒ष्टाक्ष॑राणि॒ त्रीणि॒ यानि॒ त्रीणि॒ तान्य॒ष्टावुप॑ यन्ति॒ यानि॑ च॒त्वारि॒ तान्य॒ष्टौ यद॒ष्टाक्ष॑रा॒ तेन॑ (१५)

गा॒य॒त्री यदेका॑दशाक्षरा॒ तेन॑ त्रि॒ष्टुग्यद्द्वाद॑शाक्षरा॒ तेन॒ जग॑ती॒ सा वा ए॒षर्ग्सर्वा॑णि॒ छन्दाꣳ॑सि॒ यदे॒तय॒र्चा दी॒क्षय॑ति॒ सर्वे॑भिरे॒वैनं॒ छन्दो॑भिर्दीक्षयति स॒प्ताक्ष॑रम्प्रथ॒मम्प॒दꣳ स॒प्तप॑दा॒ शक्व॑री प॒शवः॒ शक्व॑री प॒शूने॒वाव॑ रुन्द्ध एक॑स्माद॒क्षरा॒दना॑प्तम्प्रथ॒मम्प॒दन्तस्मा॒द्यद्वा॒चोऽना॑प्त॒न्तन्म॑नु॒ष्या॑ उप॑ जीवन्ति पू॒र्णया॑ जुहोति पू॒र्ण इ॑व॒ हि प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाप॑ते॒राप्त्यै॒ न्यू॑नया जुहोति॒ न्यू॑ना॒द्धि प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा असृ॑जत प्र॒जाना॒ꣳ सृष्ट्यै॑॥ (१६)

अ॒ग्नये॒ ता वृ॑धात्वृ॒चा स॒ख्यन्तेन॑ जुहोति॒ पञ्च॑दश च॥ [२]

ऋ॒ग्स्सा॒मे वै दे॒वेभ्यो॑ य॒ज्ञायाति॑ष्ठमाने॒ कृष्णो॑

रूपं कृत्वापक्रम्यातिष्ठतान्तेऽमन्यन्त यं वा इमे उपावथर्स्यतः स इदं भविष्यतीति ते उपामन्त्रयन्त ते अहोरात्रयोर्महिमानमपनिधाय देवानुपावर्तेतामेष वा ऋचो वर्णो यच्छुक्लं कृष्णाजिनस्यैष साम्नो यत्कृष्णमृग्रथसामयोः शिल्पे स्थ इत्याहर्थसामे एवाव रुन्ध एषः (१७)

वा अह्नो वर्णो यच्छुक्लं कृष्णाजिनस्यैष रात्रिया यत्कृष्णं यदेवैनयोस्तत्र न्यक्तं तदेवाव रुन्द्धे कृष्णाजिनेन दीक्षयति ब्रह्मणो वा एतद्रूपं यत्कृष्णाजिनं ब्रह्मणैवैनं दीक्षयतीमान्धियꣳ शिक्षमाणस्य देवेत्याह यथायजुरेवैतद्गर्भो वा एष यद्दीक्षित उल्बं वासः प्रोर्णुते तस्मात् (१८)

गर्भाः प्रावृता जायन्ते न पुरा सोमस्य क्रयादपोर्णवीत यत्पुरा सोमस्य क्रयादपोर्णवीत गर्भाः प्रजानां परापातुकाः स्युः क्रीते सोमेऽपोर्णुते जायत एव तदथो यथा वसीयाꣳसम्प्रत्यपोर्णुते तादृगेव तदङ्गिरसः सुवर्गं लोकं यन्त ऊर्जं व्यभजन्त ततो यदत्यशिष्यत ते शरा अभवन्नूर्ग्वै शरा यच्छरमयी (१९)

मेखला भवत्यूर्जमेवाव रुन्द्धे मध्यतः सन्नह्यति मध्यत

एवास्मा ऊर्जं दधाति तस्मान्मध्यत ऊर्जा भुञ्जत ऊर्ध्वं वै पुरुषस्य नाभ्यै मेध्यमवाचीनममेध्यं यन्मध्यतः संनह्यति मेध्यं चैवास्यामेध्यं च व्यावर्तयतीन्द्रो वृत्राय वज्रम्प्राहरथ्स त्रेधा व्यभवथ्स्फ्यस्तृतीयꣳ रथस्तृतीयं यूपस्तृतीयम् (२०)

येऽन्तःशरा अशीर्यन्त ते शरा अभवन्तच्छराणाꣳ शरत्वं वज्रो वै शराः क्षुत्खलु वै मनुष्यस्य भ्रातृव्यो यच्छरमयी मेखला भवति वज्रेणैव साक्षात्क्षुधम्भ्रातृव्यम्मध्यतोऽपहते त्रिवृद्भवति त्रिवृद्वै प्राणस्त्रिवृतमेव प्राणम्मध्यतो यजमाने दधाति पृथ्वी भवति रज्जूनाव्याँवृत्त्यै मेखलया यजमानन्दीक्षयति योक्त्रेण पत्नीम्मिथुनत्वाय (२१)

यज्ञो दक्षिणामभ्यध्यायत्ताꣳ समभवत्तदिन्द्रोऽचायथ्सोऽमन्यत यो वा इतो जनिष्यते स इदम्भविष्यतीति ताम्प्राविशत्तस्या इन्द्र एवाजायत सोऽमन्यत यो वै मदितोऽपरो जनिष्यते स इदम्भविष्यतीति तस्या अनुमृश्य योनिमाच्छिनथ्सा सूतवशाभवत्तथ्सूतवशायै जन्म (२२)

ताꣳ हस्ते न्यवेष्टयत ताम्मृगेषु न्यदधाथ्सा कृष्णविषाणाभवदिन्द्रस्य योनिरसि मा मा हिꣳसीरिति

कृष्णविषा॒णाम्प्र य॑च्छति॒ सयो॑निमे॒व य॒ज्ञं क॑रोति॒ सयो॑नि॒न्दक्षि॑णा॒ꣳ सयो॑नि॒मिन्द्रꣳ॑ सयोनि॒त्वाय॑ कृ॒ष्यै त्वा॑ सुस॒स्याया॒ इत्या॑ह॒ तस्मा॑दकृष्टप॒च्या ओष॑धयः पच्यन्ते सुपिप्प॒लाभ्य॒स्त्वौष॑धीभ्य॒ इत्या॑ह॒ तस्मा॒दोष॑धयः॒ फलं॑ गृह्णन्ति॒ यद्धस्ते॑न (२३)

क॒ण्डू॒येत॑ पामन॒म्भावु॑काः प्र॒जाः स्यु॒र्यथ्स्मये॑त नग्न॒म्भावु॑काः कृष्णविषा॒णया॑ कण्डूयतेऽपि॒गृह्य॑ स्मयते प्र॒जानां॑ गोपी॒थाय॒ न पु॒रा दक्षि॑णाभ्यो॒ नेतोः॑ कृष्णविषा॒णामव॑ चृते॒द्यत्पु॒रा दक्षि॑णाभ्यो॒ नेतोः॑ कृष्णविषा॒णामव॑चृ॒तेद्योनिः॑ प्र॒जानां॑ परा॒पातु॑का स्यान्नी॒तासु॒ दक्षि॑णासु॒ चात्वा॑ले कृष्णविषा॒णाम्प्रास्य॑ति॒ योनि॒र्वै य॒ज्ञस्य॒ चात्वा॑लं॒ योनिः॑ कृष्णविषा॒णा योना॑वे॒व योनि॑न्दधाति य॒ज्ञस्य॑ सयोनि॒त्वाय॑॥ (२४)

रु॒न्ध॒ ए॒ष तस्मा॑च्छर॒मयी॒ यूप॒स्तृती॑यम्मिथुन॒त्वाय॒ जन्म॒ हस्ते॑ना॒ष्टाच॑त्वारिꣳशच्च॥—[३]

वाग्वै दे॒वेभ्योऽपा॑क्रामद्यज्ञा॒याति॑ष्ठमाना॒ सा वन॒स्पती॒न्प्रावि॑श॒ वाग्वन॒स्पति॑षु वदति॒ या दु॑न्दु॒भौ या तूण॑वे॒ या वीणा॑यां॒ यद्दी॑क्षितद॒ण्डम्प्र॒यच्छ॑ति॒ वाच॑मे॒वाव॑ रुन्द्ध॒ औदु॑म्बरो

भवत्यूग्र्वा उदुम्बर ऊर्जमेवाव रुन्द्धे मुखेन सम्मितो भवति मुखत एवास्मा ऊर्जं दधाति तस्मान्मुखत ऊर्जा भुंञ्जते (२५)

क्रीते सोमे मैत्रावरुणाय दण्डम्प्र यच्छति मैत्रावरुणो हि पुरस्तादृत्विग्भ्यो वाचं विभजति तामृत्विजो यजमाने प्रति ष्ठापयन्ति स्वाहा यज्ञम्मनसेत्याह मनसा हि पुरुषो यज्ञमभिगच्छति स्वाहा द्यावापृथिवीभ्यामित्याह द्यावापृथिव्योर्हि यज्ञः स्वाहोरोरन्तरिक्षादित्याहान्तरिक्षे हि यज्ञः स्वाहा यज्ञं वातादारभ इत्याहायम् (२६)

वाव यः पवते स यज्ञस्तमेव साक्षादा रभते मुष्टी करोति वाचं यच्छति यज्ञस्य धृत्या अदीक्षिष्टायम्ब्राह्मण इति त्रिरुपाꣳश्वाह देवेभ्य एवैनम्प्राह त्रिरुच्चैरुभयेभ्य एवैनं देवमनुष्येभ्यः प्राह न पुरा नक्षत्रेभ्यो वाचं वि सृजेद्यत्पुरा नक्षत्रेभ्यो वाचं विसृजेद्यज्ञं विच्छिन्द्यात् (२७)

उदितेषु नक्षत्रेषु व्रतं कृणुतेति वाचं वि सृजति यज्ञव्रतो वै दीक्षितो यज्ञमेवाभि वाचं वि सृजति यदि विसृजेद्वैष्णवीमृचमनु ब्रूयाद्यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञेनैव यज्ञꣳ

सं तनोति दैवीन्धियम्मनामह इत्याह यज्ञमेव तन्म्रदयति सुपारा नो असद्वश इत्याह व्युष्टिमेवाव रुन्द्धे (२८)

ब्रह्मवादिनो वदन्ति होतव्यं दीक्षितस्य गृहा(३)इ न होतव्या(३)मिति हविर्वै दीक्षितो यज्जुहुयाद्यजमानस्यावदाय जुहुयाद्यन्न जुहुयाद्यज्ञपरुरन्तरियाद्ये देवा मनोजाता मनोयुज इत्याह प्राणा वै देवा मनोजाता मनोयुजस्तेष्वेव परोक्षं जुहोति तन्नेव हुतं नेवाहुतꣳ स्वपन्तं वै दीक्षितꣳ रक्षाꣳसि जिघाꣳसन्त्यग्निः (२९)

खलु वै रक्षोहाग्ने त्वꣳ सु जागृहि वयꣳ सु मन्दिषीमहीत्याहाग्निमेवाधिपां कृत्वा स्वपिति रक्षसामपहत्या अव्रत्यमिव वा एष करोति यो दीक्षितः स्वपिति त्वमग्ने व्रतपा असीत्याहाग्निर्वै देवानां व्रतपतिः स एवैनं व्रतमालम्भयति देव आ मर्त्येष्वेत्याह देवः (३०)

ह्येष सन्मर्त्येषु त्वं यज्ञेष्वीड्य इत्याहैतꣳ हि यज्ञेष्वीड्तेऽप वै दीक्षिताꣳसुषुपुष इन्द्रियं देवताः क्रामन्ति विश्वे देवा अभि मामावव्रत्रन्नित्याहेन्द्रियेणैवैनं देवताभिः सं नयति यदेतद्यजुर्न

ब्रूयाद्यावंत एव पशूनभि दीक्षेत तावन्तोऽस्य पशवः स्यू रास्वेयंत् (३१)

सोमा भूयो भरेत्याहापरिमितानेव पशूनव रुन्द्धे चन्द्रमसि मम भोगाय भवेत्याह यथादेवतमेवैनाः प्रति गृह्णाति वायवे त्वा वरुणाय त्वेति यदेवमेता नानुदिशेदयथादेवतं दक्षिणा गमयेदा देवताभ्यो वृश्च्येत यदेवमेता अनुदिशति यथादेवतमेव दक्षिणा गमयति न देवताभ्य आ (३२)

वृश्च्यते देवीरापो अपां नपादित्याह यद्वो मेध्यं यज्ञियꣳ सदेवं तद्वो माव क्रमिषमिति वावैतदाहाच्छिन्नं तन्तुं पृथिव्या अनु गेषमित्याह सेतुमेव कृत्वात्येति॥ (३३)

भुञ्जतेऽयञ्छिन्द्याद्रुन्धेऽग्निराह देव इयद्देवताभ्य आ त्रयस्त्रिꣳशच्च॥ [४]

देवा वै देवयजनमध्यवसाय दिशो न प्राजानन्तेऽङ्ग न्योन्यमुपाधावन्त्वया प्र जानाम त्वयेति तेऽदित्याꣳ समध्रियन्त त्वया प्र जानामेति साब्रवीद्वरं वृणै मत्प्रायणा एव वो यज्ञा मदुदयना असन्निति तस्मादादित्यः प्रायणीयो यज्ञानामादित्य उदयनीयः पञ्च देवता यजति पञ्च दिशो दिशाम्प्रज्ञात्यै (३४)

अथो॒ पञ्चा॑क्षरा प॒ङ्क्तिः पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञो य॒ज्ञमे॒वाव॑ रुन्द्धे पथ्या॒ꣳ स्व॒स्तिम॑यज॒न्प्राचीं॑मे॒व तया॒ दिश॒म्प्राजा॑नन्न॒ग्निना॑ दक्षि॒णा सोमे॑न प्र॒तीचीꣳ॑ सवि॒त्रोदी॑ची॒मदि॑त्यो॒र्ध्वाम्पथ्या॒ꣳ स्व॒स्तिं य॑जति॒ प्राचीं॑मे॒व तया॒ दिश॒म्प्र जा॑नाति॒ पथ्या॒ꣳ स्व॒स्तिमि॒ष्ट्वाग्नीषोमौ॑ यजति॒ चक्षु॑षी॒ वा ए॒ते य॒ज्ञस्य॒ यद॒ग्नीषोमौ॒ ताभ्या॑मे॒वानु॑ पश्यति (३५)

अ॒ग्नीषोमा॑वि॒ष्ट्वा स॑वि॒तार॑ꣳ यजति सवि॒तृप्र॑सूत ए॒वानु॑ पश्यति सवि॒तार॑मि॒ष्ट्वादि॑तिं यजती॒यं वा अदि॑तिर॒स्यामे॒व प्र॑ति॒ष्ठायानु॑ पश्य॒त्यदि॑तिमि॒ष्ट्वा मा॑रु॒तीमृच॒मन्वा॑ह म॒रुतो॒ वै दे॒वानां॒ विशो॑ देववि॒शं खलु॒ वै कल्प॑मानम्मनुष्यवि॒शमनु॑ कल्पते॒ यन्मा॑रु॒तीमृच॑म॒न्वाह॑ वि॒शां क्लृप्त्यै॑ ब्रह्मवा॒दिनो॑ वदन्ति प्रया॒जव॑दननूया॒जम्प्रा॑य॒णीयं॑ का॒र्य॑मनूया॒जव॑त् (३६)

अ॒प्र॒या॒जमु॑दय॒नीय॒मिती॒मे वै प्र॑या॒जा अ॒मी अ॑नूया॒जाः सैव सा य॒ज्ञस्य॒ सन्त॑ति॒स्तत्तथा॒ न का॒र्य॑मा॒त्मा वै प्र॑या॒जाः प्र॒जानू॑या॒जा यत्प्र॑या॒जान॑न्तरि॒यादा॒त्मान॑म॒न्तरि॑या॒द्यद॑नूया॒जान॑न्
खलु॒ वै य॒ज्ञस्य॒ वित॑तस्य॒ न क्रि॒यते॒ तदनु॑ य॒ज्ञः परा॑ भवति य॒ज्ञं प॑रा॒भव॑न्तं॒ यज॑मा॒नोऽनु॑ (३७)

परा भवति प्रयाजवद्देवानूयाजवत्प्रायणीयं कार्यम्प्रयाजवदनु नात्मानमन्तरेति न प्रजां न यज्ञः पराभवति न यजमानः प्रायणीयस्य निष्कास उदयनीयमभि निर्वपति सैव सा यज्ञस्य सन्तितिर्याः प्रायणीयस्य याज्या यत्ता उदयनीयस्य याज्याः कुर्यात्पराङ्मुं लोकमा रोहेत्प्रमायुकः स्याद्याः प्रायणीयस्य पुरोनुवाक्यास्ता उदयनीयस्य याज्याः करोत्यस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठति॥ (३८)

प्रज्ञात्यै पश्यत्यनूयाजवद्यजमानोऽनुं पुरोनुवाक्यास्ता अष्टौ च॥ [५]

कद्रूश्च वै सुपर्णी चात्मरूपयोरस्पर्धेताꣳ सा कद्रूः सुपर्णीमजयथ्साब्रवीत्तृतीयस्यामितो दिवि सोमस्तमा हर तेनात्मानं निष्क्रीणीष्वेतीयं वै कद्रूरसौ सुपर्णी छन्दाꣳसि सौपर्णेयाः साब्रवीदस्मै वै पितरौ पुत्रान्बिभृतस्तृतीयस्यामितो दिवि सोमस्तमा हर तेनात्मानं निष्क्रीणीष्व (३९)

इति मा कद्रूरवोचदिति जगत्युदपतच्चतुर्दशाक्षरा सती साप्राप्य न्यवर्तत तस्यै द्वे अक्षरे अमीयेताꣳ सा पशुभिश्च दीक्षया चागच्छत्तस्माज्जगती छन्दसाम्पशव्यतमा तस्मात्पशुमन्तं दीक्षोप नमति त्रिष्टुगुदपतत्त्रयोदशाक्षरा

स॒ती साप्रा॑प्य॒ न्य॑वर्तत॒ तस्यै॒ द्वे अ॒क्षरे॑ अमीयेता॒ꣳ सा दक्षि॑णाभिश्च (४०)

तप॑सा॒ चाग॑च्छ॒त्तस्मा॑त्त्रि॒ष्टुभो॑ लो॒के माध्य॑दिने॒ सव॑ने॒ दक्षि॑णा नीयन्त ए॒तत्खलु॒ वाव तप॒ इत्या॑हु॒र्यः स्वं ददा॒तीति॑ गाय॒त्र्युद॑पत॒च्चतु॑रक्षरा स॒त्य॑जया॒ ज्योति॑षा॒ तम॑स्या अ॒जाभ्य॑रुन्द्ध॒ तद॒जाया॑ अज॒त्वꣳ सा सोमं॒ चाह॑रच्च॒त्वारि॑ चा॒क्षरा॑णि साष्टाक्ष॑रा॒ सम॑पद्यत ब्रह्मवा॒दिनो॑ वदन्ति (४१)

कस्मा॑थ्स॒त्याद्गा॑य॒त्री कनि॑ष्ठा॒ छन्द॑साꣳ स॒ती य॑ज्ञमु॒खं परी॑या॒येति॒ यदे॒वादः सोम॒माह॑र॒त्तस्मा॑द्यज्ञमु॒खं पर्ये॑त् तस्मा॑त्तेज॒स्विनी॑तमा प॒द्भ्यां द्वे सव॑ने स॒मगृ॑ह्णा॒न्मुखे॒नैकं॒ यन्मुखे॑न स॒मगृ॑ह्णा॒त्तद॑धय॒त्तस्मा॒द्द्वे सव॑ने शु॒क्रव॑ती प्रातःसव॒नं च॒ माध्य॑दिनं च॒ तस्मा॑त्तृतीयसव॒न ऋ॑जी॒षम॒भि षु॑ण्वन्ति धी॒तमि॑व॒ हि मन्य॑न्ते (४२)

आ॒शिर॒मव॑ नयति सशुक्र॒त्वायाथो॒ सम्भ॑रत्ये॒वैन॒त्तꣳ सोम॑माह्रि॒यमा॑णं गन्ध॒र्वो वि॒श्वाव॑सुः॒ पर्य॑मुष्णा॒थ्स ति॒स्रो रात्री॒ः परि॑मुषितोऽवस॒त्तस्मा॑त्ति॒स्रो रात्री॑ः क्री॒तः सोमो॑ वसति॒ ते दे॒वा अ॑ब्रुव॒न्थ्स्त्रीका॑मा॒ वै ग॑न्ध॒र्वाः स्त्रि॒या निष्क्री॑णा॒मेति॒ ते

वाच॒ꣳ स्त्रिय॒मेक॑हायनीं कृ॒त्वा तया॒ निर॑क्रीण॒न्थ्सा रो॒हिद्रू॒पं कृ॒त्वा ग॑न्ध॒र्वेभ्यः॑ (४३)

अ॒प॒क्रम्या॑तिष्ठ॒त्तद्रो॒हितो॒ जन्म॒ ते दे॒वा अ॑ब्रुव॒न्नप॑ यु॒ष्मदक्र॑मी॒न्नास्मानु॒पाव॑र्तते॒ वि ह्व॑यामहा॒ इति॒ ब्रह्म॑ गन्ध॒र्वा अव॑दन्नगा॑यं दे॒वाः सा दे॒वान्गाय॑त उ॒पाव॑र्तत॒ तस्मा॒द्गाय॑न्त॒ꣳ स्त्रियः॑ कामयन्ते॒ काम॑का एन॒ꣳ स्त्रियो॑ भवन्ति॒ य ए॒वं वेदाथो॒ य ए॒वं वि॒द्वानपि॒ जन्ये॑षु॒ भव॑ति॒ तेभ्य॑ ए॒व द॑दत्यु॒त यद्ब॒हुत॑याः (४४)

भव॒न्त्येक॑हायन्या क्रीणाति वा॒चैवैन॒ꣳ सर्व॑या क्रीणाति॒ तस्मा॒देक॑हायना मनु॒ष्या॑ वाच॑ं वद॒न्त्यकू॑ट॒याऽक॑र्ण॒याऽका॑ण॒याऽश्लो॑ण॒याऽस॑प्तशफया क्रीणाति॒ सर्व॑ये॒वैन॑ं क्रीणाति॒ यच्छ्वे॒तया॑ क्रीणी॒याद्दु॒श्चर्मा॒ यज॑मानः स्या॒द्यत्कृ॒ष्णया॑नु॒स्तर॑णी स्यात्प्र॒मायु॑को॒ यज॑मानः स्या॒द्यद्वि॑रू॒पया॒ वात्र॑घ्नी स्या॒थ्स वा॒न्यं जि॑नी॒यात्तं वा॒न्यो जि॑नीयादरु॒णया॑ पिङ्गा॒क्ष्या क्री॑णात्ये॒तद्वै सोम॑स्य रू॒पꣳ स्वये॒वैन॑ं दे॒वत॑या क्रीणाति॥ (४५)

निष्क्री॑णीष्व॒ दक्षि॑णाभिश्च वदन्ति॒ मन्य॑न्ते गन्ध॒र्वेभ्यो॑ ब॒हुत॑याः पिङ्गा॒क्ष्या दश॑ च॥ [६]

तद्धिरण्यमभवत्तस्मादद्भ्यो हिरण्यम्पुनन्ति ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्माँथ्सत्यादनस्थिकेन प्रजाः प्रवीयन्तेऽस्थन्वतीर्जायन्त इति यद्धिरण्यं घृतेऽवधाय जुहोति तस्मादनस्थिकेन प्रजाः प्र वीयन्तेऽस्थन्वतीर्जायन्त एतद्वा अग्नेः प्रियं धाम यद्घृतं तेजो हिरण्यमियं ते शुक्र तनूरिदं वर्च इत्याह सतेजसमेवैनꣳ सतनुम् (४६)

करोत्यथो सम्भरत्येवैनं यदबद्धमवदध्याद्गर्भाः प्रजानां परापातुकाः स्युर्बद्धमव दधाति गर्भाणां धृत्यै निष्टर्क्यम्बध्नाति प्रजानां प्रजननाय वाग्वा एषा यथ्सोमक्रयणी जूरसीत्याह यद्धि मनसा जवते तद्वाचा वदति धृता मनसेत्याह मनसा हि वाग्धृता जुष्टा विष्णव इत्याह (४७)

यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञायैवैनां जुष्टां करोति तस्यास्ते सत्यसवसः प्रसव इत्याह सवितृप्रसूतामेव वाचमव रुन्द्धे काण्डेकाण्डे वै क्रियमाणे यज्ञꣳ रक्षाꣳसि जिघाꣳसन्त्येष खलु वा अरक्षोहतः पन्था यौऽग्नेश्च सूर्यस्य च सूर्यस्य चक्षुरारुहमग्नेरक्ष्णः कनीनिकामित्याह य एवारक्षोहतः पन्थास्तꣳ समारोहति (४८)

वाग्वा एषा यथ्सोमक्रयणी चिदसि मनासीत्याह शास्त्येवैनामेतत्तस्माच्छिष्टाः प्रजा जायन्ते चिदसीत्याह यद्धि मनसा चेतयते तद्वाचा वदति मनासीत्याह यद्धि मनसाभिगच्छति तत्करोति धीरसीत्याह यद्धि मनसा ध्यायति तद्वाचा (४९)

वदति दक्षिणासीत्याह दक्षिणा ह्येषा यज्ञियासीत्याह यज्ञियामेवैनां करोति क्षत्रियासीत्याह क्षत्रिया ह्येषादितिरस्युभय यदेवाऽऽदित्यः प्रायणीयो यज्ञानामादित्य उदयनीयस्तस्मादेवम यदबद्धा स्यादयता स्याद्यत्पदिबद्धानुस्तरणी स्यात्प्रमायुको यजमानः स्यात् (५०)

यत्कर्णगृहीता वार्त्रघ्नी स्याथ्स वान्यं जिनीयात्तं वान्यो जिनीयान्मित्रस्त्वा पदि बध्नात्वित्याह मित्रो वै शिवो देवानान्तेनैवैनां पदि बध्नाति पूषाध्वनः पात्वित्याहेयं वै पूषेमामेवास्या अधिपामकः समष्ट्या इन्द्रायाध्यक्षायेत्याहेन्द्रमेवास्या अध्यक्षं करोति (५१)

अनु त्वा माता मन्यतामनु पितेत्याहानुमतयैवैनया क्रीणाति सा देवि देवमच्छेहीत्याह देवी ह्येषा देवः सोम

इन्द्रा॑य॒ सोम॒मित्या॒हेन्द्रा॑य॒ हि सोम॑ आह्रि॒यते॒ यदे॒तद्यजु॒र्न ब्रू॒यात्परा॑ञ्च्ये॒व सो॑म॒क्रय॑णीयाद्रु॒द्रस्त्वा व॑र्तय॒त्वित्या॑ह रु॒द्रो वै क्रू॒रः (५२)

दे॒वाना॒न्तमे॒वास्यै॑ प॒रस्ता॑द्दधा॒त्यावृ॑त्त्यै क्रू॒रमि॑व॒ वा ए॒तत्क॑रोति॒ यद्रु॒द्रस्य॑ कीर्त॒यति॑ मि॒त्रस्य॑ प॒थेत्या॑ह॒ शान्त्यै॑ वा॒चा वा ए॒ष वि क्री॑णीते॒ यः सो॑म॒क्रय॑ण्या स्व॒स्ति सोम॑सखा॒ पुन॒रेहि॑ स॒ह र॒य्येत्या॑ह वा॒चैव वि॒क्रीय॒ पुन॑रा॒त्मन्वाचं॑ ध॒त्तेऽनु॑पदासुकास्य॒ वाग्भ॑वति॒ य ए॒वं वेद॑॥ (५३)

सत॑नु॒ विष्ण॑व॒ इत्या॑ह स॒मारो॑हति॒ ध्याय॑ति॒ तद्वा॒चा यज॑मानः स्यात्करोति क्रू॒रो वेद॑॥ [७]

षड्व॒दान्यनु॒ नि क्रा॑मति षड॒हं वाङ्गाति॑ वदत्यु॒त स॑वथ्स॒रस्याय॑ने॒ याव॑त्ये॒व वाक्तामव॑ रुन्द्धे सप्त॒मे प॒दे जु॑होति स॒प्तप॑दा॒ शक्व॑री प॒शवः॒ शक्व॑री प॒शूने॒वाव॑ रुन्द्धे स॒प्त ग्रा॒म्याः प॒शव॑ः स॒प्तार॒ण्याः स॒प्त छन्दाꣳस्युभय॒स्याव॑रुद्ध्यै॒ वस्व्य॑सि रु॒द्रासीत्या॑ह रू॒पमे॒वास्या॑ ए॒तन्म॑हि॒मानम्॑ (५४)

व्याच॑ष्टे॒ बृह॒स्पति॑स्त्वा सु॒म्ने र॑ण्व॒त्वित्या॑ह॒ ब्रह्म॒ वै दे॒वाना॒म्बृह॒स्पति॒र्ब्रह्म॑णै॒वास्मै॑ प॒शूनव॑ रुन्द्धे रु॒द्रो वसु॑भि॒रा

चिकेत्वित्याहावृत्त्यै पृथिव्यास्त्वा मूर्धन्ना जिघर्मि देवयजन इत्याह पृथिव्या ह्येष मूर्धा यद्देवयजनमिडायाः पद इत्याहेडायै ह्येतत्पदं यथ्सोमक्रयण्यै घृतवति स्वाहा (५)

इत्याह यदेवास्यै पदाद्घृतमपीड्यत तस्मादेवमाह यदध्वर्युरनग्नावाहुतिं जुहुयादन्धोऽध्वर्युः स्याद्रक्षाꣳसि यज्ञꣳ हन्युरहिरण्यमुपास्य जुहोत्यग्निवत्येव जुहोति नान्धोऽध्वर्युर्भवति न यज्ञꣳ रक्षाꣳसि घ्नन्ति काण्डेकाण्डे वै क्रियमाणे यज्ञꣳ रक्षाꣳसि जिघाꣳसन्ति परिलिखितꣳ रक्षः परिलिखिता अरातय इत्याह रक्षसामपहत्यै (५६)

इदमहꣳ रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इत्याह द्वौ वाव पुरुषौ यं चैव द्वेष्टि यश्चैनं द्वेष्टि तयोरेवानन्तरायं ग्रीवाः कृन्तति पशवो वै सोमक्रयण्यै पदं यावत्त्मूतꣳ सं वपति पशूनेवाव रुन्द्धेऽस्मे राय इति सं वपत्यात्मानमेवाध्वर्युः (५७)

पशुभ्यो नान्तरेति त्वे राय इति यजमानाय प्र यच्छति यजमान एव रयिं दधाति तोते राय इति पत्निया अर्धो वा एष आत्मनो यत्पत्नी यथा गृहेषु निधत्ते तादृगेव

तत्त्वष्टीमती ते सपेयेत्याह त्वष्टा वै पशूनाम्मिथुनानाꣳ रूपकृद्रूपमेव पशुषु दधात्यस्मै वै लोकाय गार्हपत्य आधीयतेऽमुष्मा आहवनीयो यद्गार्हपत्य उपवपेदस्मिल्लोँके पशुमान्थ्स्याद्यदाहवनीयेऽमुष्मिल्लोँके पशुमान्थ्स्यादुभयोरुपवपत्युभयोरेवैनल्लोँकयोः पशुमन्तं करोति॥ (५८)

महिमानꣳ स्वाहापहत्या अध्वर्युर्धीयते चतुर्विꣳशतिश्च॥ [८]

ब्रह्मवादिनो वदन्ति विचित्यः सोमा (३) न विचित्या (३) इति सोमो वा ओषधीनाꣳ राजा तस्मिन् यदापन्नं ग्रसितमेवास्य तद्यद्विचिनुयाद्यथास्याद्ग्रसितं निष्खिदति तादृगेव तद्यन्न विचिनुयाद्यथाक्षन्नापन्नं विधावति तादृगेव तत्क्षोधुकोऽध्वर्युः स्यात्क्षोधुको यजमानः सोमविक्रयिन्थ्सोमꣳ शोधयेत्येव ब्रूयाद्यदीतरम् (५९)

यदीतरमुभयेनैव सोमविक्रयिणमर्पयति तस्माथ्सोमविक्रयी क्षोधुकोऽरुणो ह स्माहौपवेशिः सोमक्रयण एवाहं तृतीयसवनमव रुन्ध इति पशूनां चर्मन्मिमीते पशूनेवाव रुन्द्धे पशवो हि तृतीयꣳ सवनं यङ्कामयेतापशुः स्यादित्यृक्षतस्तस्य मिमीतर्क्षं वा अपशव्यमपशुरेव

भ॑वति॒ यं का॒मये॑त पशु॒मान्थ्स्या॑त् (६०)

इति॑ लोम॒तस्तस्य॑ मिमीते॒तद्वै प॑शू॒नाꣳ रू॒पꣳ रू॒पेणै॒वास्मै॑ प॒शूनव॑ रुन्द्धे पशु॒मानै॒व भ॑वत्य॒पामन्ते॑ क्रीणाति॒ सर॑समे॒वैनं॑ क्रीणात्य॒मात्यो॒ऽसीत्या॑हा॒मैवैनं॑ कुरुते शु॒क्रस्ते॒ ग्रह॒ इत्या॑ह शु॒क्रो ह्य॑स्य॒ ग्रहो॒ऽन॒साच्छ॑ याति महि॒मान॑मे॒वास्याच्छ॑ या॒त्यन॑सा (६१)

अच्छ॑ याति॒ तस्मा॑दनोवा॒ह्यꣳ स॒मे जीव॑नं॒ यत्र॒ खलु॒ वा ए॒तꣳ शी॒र्ष्णा हर॑न्ति॒ तस्मा॑च्छीर्ष॒हार्यं॑ गि॒रौ जीव॑नम॒भि त्यं दे॒वꣳ स॑वि॒तार॒मित्यति॑च्छन्दस॒र्चा मि॑मी॒तेऽति॑च्छन्दा॒ वै सर्वा॑णि॒ छन्दा॑ꣳसि॒ सर्वे॑भिरे॒वैनं॒ छन्दो॑भिर्मिमीते॒ वर्ष्म॒ वा ए॒षा छन्द॑सां॒ यदति॑च्छन्दा॒ यदति॑च्छन्दस॒र्चा मिमी॑ते॒ वर्ष्मै॒वैनꣳ॑ समा॒नानां॑ करो॒त्येक॑यैकयो॒थ्सर्गम्॑ (६२)

मि॒मी॒तेऽया॑तयाम्नियायातयाम्नियै॒वैनं॑म्मिमीते॒ तस्मा॒न्नाना॑वीय अ॒ङ्गुल॑यः॒ सर्वा॑स्वङ्गु॒ष्ठमुप॒ नि गृ॑ह्णाति॒ तस्मा॑थ्स॒मावद्वीर्यो॒-ऽन्याभि॑र॒ङ्गुलि॑भि॒स्तस्मा॒थ्सर्वा॒ अनु॒ सं च॑रति॒ यथ्स॒ह सर्वा॑भि॒र्मिमी॑त॒ सꣳश्लि॑ष्टा अ॒ङ्गुल॑यो जायेर॒न्नेक॑यैकयो॒थ्सर्ग॑म्मिम

तस्माद्विभक्ता जायन्ते पञ्च कृत्वो यजुषा मिमीते पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तो यज्ञो यज्ञमेवाव रुन्द्धे पञ्च कृत्वस्तूष्णीम् (६३)

दश सम्पद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमव रुन्द्धे यद्यजुषा मिमीते भूतमेवाव रुन्द्धे यत्तूष्णीम्भविष्यद्यद्वै तावानेव सोमः स्याद्यावन्तम्मिमीते यजमानस्यैव स्यान्नापि सदस्यानां प्रजाभ्यस्त्वेत्युप समूहति सदस्यानेवान्वाभजति वाससोप नह्यति सर्वदेवत्यं वै (६४)

वासः सर्वाभिरेवैनं देवताभिः समर्धयति पशवो वै सोमः प्राणाय त्वेत्युप नह्यति प्राणमेव पशुषु दधाति व्यानाय त्वेत्यनु शृन्थति व्यानमेव पशुषु दधाति तस्माथ्स्वपन्तं प्राणा न जहति॥ (६५)

इतरम्पशुमान्थ्स्याद्यात्यनसोथ्सर्गन्तूष्णी२ सर्वदेवत्यं वै त्रयस्त्रि२शच्च॥ [९]

यत्कलया ते शफेन ते क्रीणानीति पणेतागोअर्घ२ सोमं कुर्यादगोअर्घं यजमानमगोअर्घमध्वर्युङ्गोस्तु महिमानं नाव तिरेद्भवा ते क्रीणानीत्येव ब्रूयाद्गोअर्घमेव सोमं करोति गोअर्घं यजमानं गोअर्घमध्वर्युन्न गोर्महिमानमव तिरत्यजया क्रीणाति सतपसमेवैनं क्रीणाति हिरण्येन

क्रीणाति सशुक्रमेव (६६)

एनं क्रीणाति धेन्वा क्रीणाति साशिरमेवैनं क्रीणात्यृषभेण क्रीणाति सेन्द्रमेवैनं क्रीणात्यनडुहा क्रीणाति वह्निर्वा अनड्वान् वह्निनैव वह्निं यज्ञस्य क्रीणाति मिथुनाभ्यां क्रीणाति मिथुनस्यावरुद्ध्यै वासंसा क्रीणाति सर्वदेवत्यं वै वासः सर्वाभ्य एवैनं देवताभ्यः क्रीणाति दश सम्पद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमव रुन्द्धे (६७)

तपसस्तनूरसि प्रजापतेर्वर्ण इत्याह पशुभ्य एव तदध्वर्युर्निह्नुत आत्मनोऽनाव्रस्काय गच्छति श्रियं प्र पशूनाप्नोति य एवं वेद शुक्रं ते शुक्रेण क्रीणामीत्याह यथायजुरेवैतद्देवा वै येन हिरण्येन सोममक्रीणन्तदभीषहा पुनराददत को हि तेजसा विक्रेष्यत इति येन हिरण्येन (६८)

सोमं क्रीणीयात्तदभीषहा पुनरा ददीत तेज एवात्मन्धत्ते-ऽस्मे ज्योतिः सोमविक्रयिणि तम इत्याह ज्योतिरेव यजमाने दधाति तमसा सोमविक्रयिणमर्पयति यदनुपग्रथ्य हन्याद्दन्दशूकास्ताः समाः सर्पाः स्युरिदमहः सर्पाणां दन्दशूकानां ग्रीवा उप ग्रथ्नामीत्याहादन्दशूकास्ताः समाः

स॒र्पा भ॑वन्ति॒ तम॑सा सोमविक्र॒यिण॑ं विध्यति॒ स्वान॑ (६९)

भ्राजेत्या॑हे॒ते वा अ॒मुष्मि॑ँल्लो॒के सोम॑मरक्ष॒न्तेभ्योऽधि॒ सोम॒माह॑र॒न् यदे॒तेभ्यः॑ सोम॒क्रय॑णा॒न्नानु॑दि॒शेदक्री॑तोऽस्य॒ सोमः॑ स्या॒न्नास्यै॒तेऽमुष्मि॑ँल्लो॒के सोमꣳ रक्षेयु॒र्यदे॒तेभ्यः॑ सोम॒क्रय॑णाननुदि॒शति॑ क्री॒तोऽस्य॒ सोमो॑ भवत्ये॒तेऽस्या॒मुष्मि॑ँल्लो॒के सोमꣳ रक्षन्ति॥ (७०)

सशु॑क्रमे॒व रु॑न्ध॒ इति॒ येन॒ हिर॑ण्येन॒ स्वान॒ चतु॑श्चत्वारिꣳशच्च॥ [१०]

वा॒रु॒णो वै क्री॒तः सोम॒ उप॑नद्धो मि॒त्रो न॒ एहि॒ सुमि॑त्रधा॒ इत्या॑ह॒ शान्त्या॒ इन्द्र॑स्यो॒रुमा वि॑श॒ दक्षि॑ण॒मित्या॑ह दे॒वा वै यꣳ सोम॒मक्री॑ण॒न्तमिन्द्र॑स्यो॒रौ दक्षि॑ण॒ आसा॑दयन्ने॒ष खलु॒ वा ए॒तर्ह्येन्द्रो॒ यो यज॑ते॒ तस्मा॑दे॒वमा॒होदायु॑षा स्वा॒युषेत्या॑ह दे॒वता॑ ए॒वान्वा॒रभ्योत् (७१)

ति॒ष्ठ॒त्युर्व॑न्तरि॑क्ष॒मन्वि॒हीत्या॑हान्तरिक्षदेव॒त्यो ३॒ ह्येत॑र्हि॒ सोमोऽदि॑त्याः॒ सदो॒ऽस्यदि॑त्याः॒ सद॒ आ सी॒देत्या॑ह यथाय॒जुरे॒वैतद्वि वा ए॑नमे॒तद॑र्धयति॒ यद्वा॑रु॒णꣳ सन्त॑म्मै॒त्रं क॒रोति॑ वारु॒ण्यर्चा सा॑दयति॒ स्वयै॒वैन॑ं दे॒वत॑या॒ सम॑र्धयति॒ वास॑सा प॒र्यान॑ह्यति सर्वदेव॒त्यं॑ वै वासः॒ सर्वा॑भिरे॒व (७२)

एनं देवताभिः समर्धयत्यथो रक्षसामपहत्यै वनेषु व्यन्तरिक्षं ततानेत्याह वनेषु हि व्यन्तरिक्षं तताना वाजमर्वत्स्वित्याह वाजꣳ ह्यर्वत्सु पयो अग्नियास्वित्याह पयो ह्यग्नियासु हृत्सु क्रतुमित्याह हृत्सु हि क्रतुं वरुणो विक्ष्वग्निमित्याह वरुणो हि विक्ष्वग्निन्दिवि सूर्यम् (७३)

इत्याह दिवि हि सूर्यꣳ सोममद्रावित्याह ग्रावाणो वा अद्रयस्तेषु वा एष सोमं दधाति यो यजते तस्मादेवमाहोदुत्यं जातवेदसमिति सौर्यर्चा कृष्णाजिनम्प्रत्यानह्यति रक्षसामपहत्या उस्रावेतं धूर्षाहावित्याह यथायजुरेवैतत्प्रच्यवस्व भुवस्पत इत्याह भूतानाꣳ हि (७४)

एष पतिर्विश्वान्यभि धामानीत्याह विश्वानि ह्येꣳ षोऽभि धामानि प्रच्यवते मा त्वा परिपरी विददित्याह यदेवादः सोममाह्रियमाणं गन्धर्वो विश्वावसुः पर्यमुष्णात्तस्मादेवमाहापरिमोषाय यजमानस्य स्वस्त्ययन्यसीत यजमानस्यैवैष यज्ञस्यान्वारम्भोऽनवछित्त्यै वरुणो वा एष यजमानमभ्यैति यत् (७५)

क्रीतः सोम उपनद्धो नमो मित्रस्य वरुणस्य

चक्षंस इत्याह शान्त्या आ सोमं वहन्त्यग्निना प्रति तिष्ठते तौ सम्भवन्तौ यजमानमभि सम्भवतः पुरा खलु वावैष मेधायात्मानमारभ्य चरति यो दीक्षितो यदग्नीषोमीयम्पशुमालभत आत्मनिष्क्रयण एवास्य स तस्मात्तस्य नाश्यं पुरुषनिष्क्रयण इव ह्यथो खल्वाहुरग्नीषोमाभ्यां वा इन्द्रो वृत्रमहन्निति यदग्नीषोमीयम्पशुमालभते वार्त्रघ्न एवास्य स तस्माद्वाश्यं वारुण्यर्चा परि चरति स्वयैवैनं देवतया परि चरति॥ (७६)

अन्वारभ्योथ्सर्वाभिरेव सूर्यं भूतानाꣳ ह्येति यदाहुः सप्तविꣳशतिश्च॥ [११]

यदुभौ देवासुरा मिथस्तेषाꣳ सुवर्गं यद्वा अनीशानः पुरोहविषि तेभ्यः सोत्तरवेदिर्बद्धं देवस्याभ्रिꣳ शिरो वा एकादश॥ [१२] यदुभावित्याह देवानां यज्ञो देवेभ्यो न रथाय यजमानाय परस्तादर्वाचीन्नवपश्वाशत्॥59॥ यदुभौ दुह एवैनाम्॥

This PDF was downloaded from http://stotrasamhita.github.io.
GitHub: http://stotrasamhita.github.io | http://github.com/stotrasamhita
Credits: http://stotrasamhita.github.io/about/